

УДК 330.59:304.9

*О. В. Євтушевська,
к. е. н., асистент кафедри підприємництва,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ДОБРОБУТУ У СЕКУЛЯРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*О. V. Yevtushevska,
PhD in Economics, assistant of the Department of Enterprise,
Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv*

PECULIARITIES OF WELFARE PERCEPTION IN SECULAR SOCIETY

Визначено основні складові добробуту. Висвітлено особливості сприйняття добробуту у сучасному суспільстві. Розкрито ознаки соціальних утопій.

Main components of welfare are showed. Peculiarities of welfare perception in modern society are lightened. Main features of social utopias are opened.

Ключові слова: добробут, секулярне суспільство, соціальні утопії, надмірне споживання.

Key words: welfare, secular society, social utopias, immoderate consumption.

Постановка проблеми. Добробут – це складна економічна, соціальна та психологічна категорія, що характеризує певний рівень життя населення. Сприйняття добробуту може бути суб'єктивним і залежати від світогляду, психологічних особливостей, виховання, оточення, проте існують і об'єктивні критерії оцінки рівня добробуту. Хтось страждає від голоду, хтось від неможливості придбати четвертий автомобіль, при цьому обидва незадоволені рівнем свого добробуту.

У процесі секуляризації суспільства проблема досягнення високого рівня добробуту вийшла на перший план і стала популярним об'єктом дослідження, і метою розвитку сучасного суспільства. Зростання рівня задоволення потреб населення сприймається багатьма дослідниками як позитивне явище, що сприяє розвитку економіки. Важко сперечатися з тим, що збільшення обсягів споживання товарів і послуг, покращення умов життя населення забезпечує економічний і соціальний розвиток, проте негативні наслідки цих процесів часто залишаються поза увагою науковців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням добробуту займалися такі зарубіжні вчені: Р. Хайлбронер, Д. Белл, П. Сорокін, Дж. Гелбрейт та інші. Серед українських вчених питанням добробуту суспільства цікавляться: В. Мандибуря, С. Дращиця, О. Мельниченко, В. Молчанов, С. Мочерний та інші.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є виявлення алогізмів сприйняття добробуту в секулярному суспільстві.

Вклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі існує багато визначень добробуту. Зокрема добробут визначається як фінансове забезпечення населення матеріальними і нематеріальними благами [1]. На думку іншого дослідника, добробут – це необхідний обсяг благ, який здатен задовольнити зростаючі потреби [2]. Визначення добробуту дещо змінювалось залежно від історичної епохи, проте дана проблема цікавила найбільш виданих мислителів людства [3]. На думку автора, добробут включає в себе об'єктивну компоненту (їжа, одяг, житло, ліки; духовні і культурні блага); суб'єктивну (обґрунтовану) складову (транспорт, засоби зв'язку, побутові прилади тощо); примхи, надумані блага (товари розкоші, соціально безглузді послуги на кшталт деяких косметичних процедур для домашніх тварин, омолодження тощо). В сучасних умовах гасла про необхідність боротьби за підвищення рівня добробуту є надзвичайно популярними в розвинених країнах, проте існує величезна різниця між незабезпеченістю об'єктивними благами і неможливістю реалізувати надмірні, абсурдні потреби. Так, є істотна відмінність між селянськими повстаннями 30-х років ХХ-го століття в Україні та сучасним профспілковим рухом в Європі, між голодними бунтами минулого і боротьбою за забезпечення і нічим не затьмарене життя у розвинених країнах.

Сприйняття добробуту у секулярному суспільстві характеризується болісним, нетерплячим ставленням до будь-якого погіршення життєвих умов. Це пояснюється рядом причин, деякі з яких спробуємо висвітлити у даній статті. По-перше, порівняно легкою отримання благ у розвинених країнах, що призводить до швидкого "розростання" потреб. По-друге, високим рівнем урбанізації. Мешканці міст звичайно відчувають сильну залежність від смаків та вподобань свого оточення. Можливість задовольняти свої потреби визначає належність до тієї чи іншої спільноти. Відповідно рівень забезпеченості індивіда повинен відповідати рівню добробуту інших членів суспільства. Коли цього не відбувається, трапляються соціальні конфлікти, виникає напруженість та протестні рухи. По-третє, неприйняттям соціальної системи. Багато людей у секулярному суспільстві схильні бачити корінь всіх негараздів у неправильно організованій соціальній системі. Утопісти минулого вірили, що треба змінити організацію суспільних відносин, і життя стане мало не досконалим. Основна проблема полягає в тому, що сучасна людина схильна бачити проблему не в собі, а в порочній системі, яка заважає їй жити і розвиватися. По-четверте, сильним прагненням до досягнення високого рівня добробуту, оскільки щастя і процвітання можливі лише тут і зараз.

Одним з результатів секуляризації суспільства став розвиток соціальних утопій, частина з яких залишилася теорією, інші, на жаль, були частково втілені у практику. Найстрашніші соціальні експерименти над людством здійснювались під гаслами досягнення добробуту і процвітання. Комуністичне "світле майбутнє", полпотописька "демократична Кампучія" нацистський "третій Рейх" обіцяли людям добробут і щастя, проте обернулись катастрофою для мільйонів людей.

До основних ознак соціальних утопій належать: докорінне перетворення більшості сфер життя (довкілля, культури, ментальності, економіки тощо); глибокий дисбаланс між трудовими зусиллями і винагородою за них; часткове ігнорування економічних і екологічних законів; суворий контроль за розвитком суспільства, спрямування його у потрібному для влади напрямку; вороже, агресивне ставлення до традиційних форм суспільного життя, а саме до релігії, інституту сім'ї, приватної власності, вільної конкуренції; використання примусової, виснажливої праці для подолання протиріччя між реальними можливостями і нереалістичними планами й цілями; віра у науково-технічний прогрес тощо. Розвиток науки і техніки сприймався як ознака безмежних людських можливостей, як виклик природі і можливість досягнення загального благоденства в майбутньому.

Підвищення рівня добробуту стало однією з провідних цілей сучасного суспільства, необхідність таких досягнень нечасто ставиться під сумнів. Хоча зростання рівня споживання та покращення якості життя у розвинених країнах призводить як до позитивних, так і до негативних наслідків. До позитивних результатів підвищення рівня споживання належать: забезпечення доцільності виробництва, створення робочих місць, забезпечення податкових надходжень до бюджету та соціальних виплат незахищеним верствам населення, реалізація науково-технічного потенціалу, розвиток посередництва, підприємництва тощо. До негативних результатів можна віднести такі: екологічні проблеми (вичерпання та нерациональне використання обмежених природних ресурсів, забруднення довкілля, порушення екологічного балансу); етичні (зростання рівня добробуту у провідних державах світу на тлі зuboжіння та злиднів у нерозвинених країнах, надмірне споживання або невикористання значної частини придбаних благ за умов витрачання на їх створення обмежених ресурсів); психологічні (розвиток

хворобливої залежності від споживання товарів і послуг, отримання нетривалої радості від купівлі нової речі, що призводить до неконтрольованої споживчої поведінки).

Традиційні суспільства, які часто характеризуються значно нижчим рівнем добробуту, висувають скромніші вимоги до рівня життя. При цьому часто демонструють стійкість при подоланні труднощів і нестач. Можливо, окремі мешканці розвинених країн значно болісніше сприймають затримку підвищення заробітної плати, ніж жителі бідних регіонів відсутність елементарних благ. Основна причина цього полягає у різному сприйнятті навколишньої дійсності. Багато мешканців країн т.зв. третього світу зосереджуються на позитивних аспектах життя, вчать жити у несприятливих умовах і отримувати всі можливі блага з наявних ресурсів.

Секулярне суспільство, для якого характерні такі ознаки як недалекоглядність, інфантильність, зосередженість на власних прагненнях і цілях, все ж висуває ряд вимог до рівня життя, частина з яких, на думку автора, є обгрунтованими. До таких вимог, по-перше, належить пошук та досягнення справедливості, яку сучасна людина часто розуміє як отримання належних їй благ. Оскільки інколи рівень добробуту не відповідає прагненням індивідів, масштабні соціальні протести стали буденністю для багатьох розвинених країн. Здебільшого протестуючі рідко порівнюють власні життєві умови з умовами існування населення бідних держав. При цьому аксіомою вважається те, що обставини життя повинні бути виключно сприятливими та позитивними. По-друге, вимогою сучасного суспільства є можливість досягнення високого становища, тобто так звана вертикальна мобільність, яка дозволяє отримати престижну економічну, політичну чи професійну посаду [4]. Можливість руху від нижчих позицій до вищих пом'якшує суспільні суперечності і сприяє більш виваженому погляду на власний добробут. По-третє, важливим пріоритетом розвитку провідних країн є екологічна безпека. Дана проблема є однією з найбільш болісних, оскільки надзвичайно висока інтенсивність господарювання призвела до порушення екологічного балансу та серйозних проблем з довкіллям. Техніка, яка частково замінила людину у перетворенні природних ресурсів у блага, дозволяє інтенсифікувати виробництво, що у свою чергу призводить до зростання суспільних потреб. На сьогодні науковці працюють над пошуком технологій регенерації природного середовища, відкриттям нових джерел енергії, проте успіхи в цих сферах є досить скромними. По-четверте, важливою метою розвитку сучасного суспільства є впевненість у майбутньому. При цьому майбутнє сприймається або як цілком прогнозований розвиток, або як набір хаотичних випадковостей.

До основних алогізмів сприйняття добробуту у секулярному суспільстві належать: побудова соціальних утопій, надмірна віра у науково-технічний прогрес, ігнорування умов життя "периферії світу", віра у здатність докорінно змінити ситуацію за допомогою протестних рухів, неусвідомлення індивідуальної відповідальності перед суспільством і довкіллям.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досягнення сприятливих умов життя є природним бажанням людини і суспільства. Проте це прагнення повинно відповідати наявним матеріальним та психологічним можливостям людства. Проблемою секулярного суспільства є побудова уявної картини благоденства, досягнення якого, на думку багатьох, залежить від правильної організації суспільного життя. Насправді, високий рівень добробуту розвинених країн досягається не лише завдяки позитивним зусиллям суспільств провідних держав, але й за рахунок активного виснаження природного потенціалу планети та несправедливої міжнародної політики.

Соціальні утопії є, очевидно, одним з найшкідливіших досягнень людської думки, оскільки створюють ілюзію можливого благоденства в умовах, де це априорі неможливо. Основні причини неможливості загального добробуту, на думку автора, полягають у недосконалому стані людської природи та несприятливості природного середовища (обмеженості ресурсів, непередбачуваності природних катаклізмів, крихкості екологічного балансу). Бажання окремих індивідів перейти від гіршого становища до кращого шляхом революційних перетворень часто призводить до зворотних наслідків. Для більш зваженого, адекватного сприйняття власного добробуту варто пам'ятати про обмеженість природного потенціалу, кричущу нерівномірність розвитку різних країн світу, власні помилки та прорахунки.

Література:

1. Дразниця С.А. "Добробут населення України: проблеми та шляхи їх вирішення" [Електронний ресурс]: [сайт] / С.А. Дразниця – Електрон. дані. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/> / (30.04.2015). – Назва з екрана.
2. Мельниченко О.А. "Гене́за поглядів науковців на роль держави в підвищенні рівня добробуту населення" [Електронний ресурс]: [сайт] / О.А. Мельниченко – Електрон. дані. – Режим доступу: www.kbnapa.kharkov.ua/ / (25.04.2015). – Назва з екрана.
3. Молчанов В. "Теоретичні підходи дослідження добробуту населення України у XIX – на початку XX століття" [Електронний ресурс]: [сайт] / В. Молчанов – Електрон. дані. - Режим доступу: www.history.org.ua/ / (25.04.2015). – Назва з екрана.
4. Сорокин П. "Человек. Цивилизация. Общество." / П. Сорокин. – М.: Издательство политической литературы, 1992. - 374 с.

References:

1. Drazhnytsia S.A. (2013) "Welfare of population of Ukraine: problems and ways of solving", *Universytetskyi naukovy zapysky*, [Online], vol. 2 (46), available at: <http://nbuv.gov.ua/> (Accessed 30 Apr 2015).
2. Mel'nychenko O.A. (2011) "Genesis of scientists view on role of state in improvement of welfare of population", *Teoriya i praktyka derzhavnogo upravlinnya*, [Online], vol. 2, available at: www.kbnapa.kharkov.ua/ (Accessed 25 Apr 2015).
3. Molchanov V. (2010) "Theoretical approaches to investigation of welfare of Ukraine population in XIX – XX century", *Kraeznavstvo*, [Online], vol. 3, available at: www.history.org.ua/ (Accessed 25 Apr 2015).
4. Sorokin P. (1992), *Chelovek. Civilizaciya. Obshchestvo* [Human. Civilization. Society], Izdatelstvo politicheskoy literatury, pp. 374.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"